СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LII. Ч. 228. НЮ ЙОРК і ДЖЕРЗІ СИТІ, середа, 22-го листопаду 1944. No. 228. NEW YORK and JERSEY CITY, Wednesday, November 22, 1944. VOL. LII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE

АМЕРИКАНСЬКУ АМУНІЦІЮ ДОСТАВЛЯЮТЬ ЛІТАКАМИ НА ЕВРОПЕЙСЬКИЙ ФРОНТ

НЮ ОРЛЕАНС. — На річній конвенції Американської Федерації Праці промовляв начальний ґенерал постачування Бреґон Б. Сомервел, висловлюючи признання робітничій організації за її дбайливість у виконуванню воєнних робіт. Водночас ґен. Сомервел виявив, що якраз тепер продукція амуніції недомагає на 40 відсотків. Її недостача така велика, що тепер амуніцію перевозять літаками на европейський фронт, щоб зарадити недоманю.

Сомервел заявив, що дуже дається відчувати недостаток важкої артилерії при американській армії, а воєнні операції терплять внаслідок недостачі важких вантажних авт.

ВІЙНА В ОСТАННІЙ СТАДІЇ — За СЛОВАМИ МОРҐЕНТАВА.

НЮ ЙОРК. — У війні настала основна зміна, як в Европі так і на Пацифіку — таке сказав секретар скарбу Генрі Морґентав на обіді в готелю Валдорф Асторія, уладженім з нагоди вітворення нйюорської кампанії за Шесту Военну Позичку. На підставі вістей від начальника ґенеральної булави ґен. Джорджа С. Маршала Морґентав виявив, що „теперішня ціль війни необмежена. Нашою ціллю є цілковита перемога".

Місто Ню Йорк має, на підставі репартиції, закупити бондів Шестої Позички на суму $3,667,500,000, а стейт Ню Йорк вже разом з містом, $4,226,000,000.

[illegible] ДИ ДОМАГА[illegible]ТЬСЯ ПРЕДС[illegible]АВНИЦТВА

за [illegible] у св[illegible]йни, тому хто стоять на [illegible] становищах при воєнній роботі.

[illegible] З[illegible]ається в Ат[illegible] [illegible]оєнним робітн[illegible]ступ[illegible]

[illegible]здяться делеґати з [illegible]ого світ[illegible] Рабін Д-р о[illegible]ран Вайс, один з членів екзекутиви конґресу, виявив, що жиди будуть домагатися репрезентації на світових радах для упорядкування відносин після війни. На нарадах в Атлянтик Ситі делеґати мають вирішити такі справи: Заложення центральної жидівської аґенції для відбудови і домагання відшкодування й реґабілітації для жидів, що понесли втрати у війні; установлення нової міжнародньої аґенції для втікачів з відповідними фондами; ліквідація націстичного режиму так, щоб европейські жиди дістали рівноправність і дістали свою батьківщину в Палестині.

ЗА ЗМОДЕРНІЗУВАННЯ АМЕРИКАНСЬКОГО КОНҐРЕСУ.

ВАШИНҐТОН. — Конґрес в теперішньому часі мусить полагоджувати тільки справ, що пересічний член палати репрезентантів чи сенату не всилі зазнайомитися з усіми справами, які переходять через конґрес. Для прикладу згадано, що до 15. вересня 1944. р. ухвалено в конґресі 8,010 законів і резолюцій. Щоб зарадити недостачам, створено спеціяльно комісію для прослідження способів модерного функціонування конґресу. Комісія доручає між ін. створити тіло з правничих експертів, які моглиб провірювати різні законопроекти; створити спільну комісію з обох палат для провірки видатків уряду; створити тимчасову спільну комісію для провірки, чи закони, виконувані в такім напрямі, як були ухвалені.

ПРОПАВ ОФІЦИР МАРИНАРКИ.

САН ПЕДРО (Каліфорнія). — Лютенант воєнної маринарки Кент Трел пропав із своєї кімнати на кораблі кляси Либерті, що стоїть у тутешній пристані. По нім остався кривавий слід, довгий на 30 стіп, коли він переходив із своєї кабіни до корабельної кімнати хворих і криваві відтиски руки і більше нічого. Відсутність Трела зауважав моряк Туросик, коли офіцир не прийшов на означений час до обовязку.

РОЗСЕЛЕННЯ АМЕРИКАНСЬКИХ ЯПОНЦІВ.

ВАШИНҐТОН. — Японців, що жили в Каліфорнії до нападу на Перл Гарбор, переселено на територію всіх стейтів, за виїмком стейту Савт Кароляйни. Їх загальне число було 29,740. Переселено їх в такий спосіб, щоб не було завеликого накопичення в одній околиці. Найбільше припало на стейт Ілиной, бо аж 8,005 на загальне число стейтового населення коло 8 міліонів. У самому Шикаґу є американців-японців 6,593 на 4 з половиною міліона населення. У стейті Ню Йорк поселено 1, 289 японців, в самому місті Ню Йорку є їх 1,051. У стейті Ню Джерзі поселено 555, з того в околиці Бриджтон 443. В 11 стейтах поселено по 500 японців, а в інших теж незначне число.

Заключений американсько-британський компроміс в справі світового летництва

ШИКАҐО. — Пе[illegible]рву 8 днів у міжнародній авіяційній конференції використано на те, щоб дійти до порозуміння над спірними цілями летунства між американською і британською делеґацією. За посередництвом канадійського делеґата Г. Дж. Симинґтона голова американської делеґації Адольф А. Берл і голова британської делеґації лорд Свинтон заключили компроміс, списаний на 25 сторінках. Текст компромісу передано до нарад делеґацій інших держав, що заступлені на конференції. Тому, що вже в току переговорів інші делеґації особисто довідувалися, про що йде мова, панує переконання, що компроміс не натрапить на перешкоди. Коли конференція згодиться на американсько-британську умову, рішення буде проголошене принагідно.

ДИСКУСІЯ НАД ПЛЯНАМИ З ДОМБАРТОН ОВКС

ВАШИНҐТОН. — Підсекретар стейту Р. Стетиніюс виявив способи, якими департамент стейту хоче дійти до вияснення і до осягнення згоди на пляни міжнародньої організації для забезпеки миру; складеної на конференції в Домбартон Овкс. Департамент подав начерк цієї організації і перегляд їх засад у формі квестіонара. Квестіонар висилається до різних державних аґенцій по цілім краю, а в першу чергу до конґресових комісій. У такий спосіб департамент стейту надіється осягнути згоду думок ще перед тим, заки пропозиція буде передана конґресови під дискусію.

При цій нагоді вперше виявив стейтовий департамент деякі подробиці із начерку структури міжнародньої організації для забезпеки миру. Так, напр. докладніше знає тепер інтересована публика про повновласти признані для екзекутивної ради організації, ролю малих держав і головні різниці між теперішньою організацією і Лігою Націй.

МЕКСИК МАЄ СВОЄ СВЯТО ВИЗВОЛЕННЯ

МІССТО МЕКСИК. — Мексик святкував дня 20. листопаду 34-ту річницю своєї революції при співучасти війська, шкільної дітвори і патріотичних маніфестаціях. Є це річниця присвячена на спомин повалення диктаторського режіму колишнього довголітнього президента Порфирія Діяца.

Польський уряд відкликається до Америки

ЛОНДОН. — Станіслав Міколайчик, премієр польського уряду на вигнанню, вислав до американського уряду заклик, аби він інтервенював у довгім спорі між Польщею й Росією та добився [illegible] Польщі [illegible] та ґарантії нової границі на Балтику.

[illegible]РИМ. — Тисячі італійських повстанців загрожує [illegible]

[illegible] французів здов[illegible]

[illegible] УРЯД [illegible] ВИГНАННЮ

ПАРИЖ. — Маршал Петен і інші визначні вішівці встановили кукловий французький уряд на вигнанню. Осідок „уряду" находиться в замку Гоґенцолернів у місті Зіґмарінґені, що лежить 60 миль на полудне від Штутґарту. До уряду, як доносить „Юнайтид Прес", належить кромі маршала ще інші визначні французькі зрадники. Це вже третій осідок французького уряду на вигнанню. Перша столиця його була ще на французькій території, в місті Бельфорті. Друга столиця була в німецькім місті Бадені. Маршал Петен кожного дня відбуває авдієнції як правильний голова французької держави та робить перегляд своєї почесної ґвардії.

КЛОПОТИ БЕЛЬҐІЙСЬКОГО УРЯДУ З ПОВСТАНЦЯМИ

БРУКСЕЛЯ. — Провідники різних бельґійських організацій, що вели спротив проти німецької окупації, згодилися скласти свою зброю до суботи.

Для протесту проти приказу уряду скласти зброю члени бельґійського руху опору відкрили брами вязниці в Алості та пустили на волю пятьсот арештантів, що їх задержано за зраду держави.

Аліянтські уряди занепокоєні бельґійською кризою.

НІМЦІ МІНУЮТЬ ВАРШАВУ

ЛОНДОН. — Польська Телеграфічна Аґенція подає, що німецькі війська в Варшаві, сподіваються близької офензиви Червоної Армії на Варшаву, почали мінувати всі фабрики, шпиталі, водні заведення й більші доми. Вони стали перевозити своїх ранених і хорих з варшавських шпиталів. Полякам заборонено входити до міста й німецькі вояки плюндрують польські доми.

ПАРТИЗАНИ ПЕРЕБИРАЮТЬ ПОСОЛЬСТВО

РИМ. — Югославські партизани, з червоними зірками на шапках і з ручними скорострілами під пахами, ввійшли до канцелярій югославського посольства та перебрали його для Йосипа Смодляка, міністра заграничних справ в уряді маршала Тіта. Бувший посол з невеличким плястром на лиці заявив газетам, що перебрання посольства відбулося в спосіб, для дипльоматів незвичайний.

ОДНА З СУМНИХ КАРТИН ЛОНДОНСЬКОГО ЖИТТЯ. — Бачимо гурток мешканців Лондону, що зійшлись оглядати шкоду, нанесену бомбовою ракетою Ві-2. Отся нова націстівська бомба летить з скорістю 700 миль на годину і падає на землю без усякого гомону, а тим і небезпечніша від попередніх німецьких роботів - бомб.

ФРАНЦУЗИ ЗАНЯЛИ БЕЛЬФОРТ І ДІЙШЛИ ДО РЕНУ

ГОЛОВНА КВАТИРА АЛІЯНТСЬКИХ ЕКСПЕДИЦІЙНИХ СИЛ. — Шість аліянтських армій поступає поволи на всему західному фронті від південної Голяндії аж до границі Швайцарії. Німці, що боронять західної границі Німеччини, мусять відбиватися від шістьох офензив. Пробують вони це робити протиатаками, але ці стають видно щораз рідші й слабші.

Найбільший поступ у цій офензиві зробили французькі війська під командою ґенерала де Лятр де Тасінія, котрі заняли довго боронене місто Бельфорт та станули на ріці Рені коло Кембсу.

Третя Американська Армія теж добилася поважного успіху, занявши твердиню Мец та посунувшися цілих сім миль поза неї. Мец упав з наглою несподіванністю після невдалої дводневної оборони.

Далі від неї північ дві американські армії й одна британська повище Аахену вдираються щораз глибше в німецьку територію. Перша Американська Армія мусить перемогти завзятий опір німців серед уливних дощів. Ворог одначе вже почав цофати свої війська й припаси.

АМЕРИКАНЦІ БОМБАРДУЮТЬ З ПОВІТРЯ РАФІНЕРІЇ РУРЩИНИ Й ШЛЕСКУ.

ЛОНДОН. — Великі американські бомбовики, поділені на дві гармади, вдарили по німецьких рафінеріях, що доставляють топлива для німецьких літаків. 750 бомбовиків у товаристві 170 боєвиків бомбардувало фабрики синтетичної ґазоліни в Блехгамер, на Шлеску, та в Гельзенкірхені, у Рурщині. Бомбардовано теж міста Кобленц, Вайсбаден і Бон.

Інша американська летунська ґрупа, що має свої бази в Італії, взяла участь у боях у Югославії між відступаючими з Греції й Албанії німцями й військами маршала Тіта та британцями.

БЕРЛІН ДОНОСИТЬ ПРО ВЕЛИКУ РОСІЙСЬКУ ОФЕНЗИВУ У ЛАТВІЇ.

ЛОНДОН. — За московським комунікатом, Червона Армія окружила мадярське уфортифіковане місто Мішколц, чим перерізала важну мадярську залізницю. Комунікат знову говорить про менші сутички коло Остроленки, в Польщі.

Берлінський комунікат доносить, що російська армія почала велику офензиву на Латвії, звертаючися проти німецьких військ, що понад місяць стоять відрізані на Курляндськім півострові.

АМЕРИКАНСЬКІ ЛЕТУНИ ЗНИЩИЛИ 118 ЛІТАКІВ У МАНІЛІ.

ПЕРЛ ГАРБОР. — Американські летуни з Американської Пацифічної Фльоти вдарили в суботу по японських позиціях у досі важко бомбардованій Манілі на Филипинах. Був це вже четвертий удар на більшу скалю цього місяця. Літаки били бомбами й торпедами по кораблях і портових приспособленнях, по летнищах і військових інсталяціях довкола міста. Повертаючі летуни оставили три кораблі в пожарі та принаймні 118 ворожих літаків, знищених на землі. 8 інших знищено в повітряних боях. Між поціленими кораблями є один нафтовоз.

АМЕРИКАНЦІ ДОБИВАЮТЬ ЯПОНСЬКИЙ ҐАРНІЗОН НА ЛЕЙТЕ.

АМЕРИКАНСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА НА ЛЕЙТЕ. — Тайфун (тропікальна буря надзвичайної сили) вдарив по острові Лейте, утруднюючи цим наступ американських військ проти останків японського ґарнізону острова. Тайфун теж не дає японцям довершити своїх заходів очистити дорогу до відступу військ.

Внаслідок бурі велику ролю в бою відограє важка артилерія. Ґенерал МекАртур каже, що кампанія на острові Лейте йде краще, ніж він сподівався.

ДЕПАРТАМЕНТ ФЛЬОТИ ПОДАЄ ВІСТКУ ПРО ВТРАТИ НА ПАЦИФІКУ.

ВАШИНҐТОН. — Департамент фльоти подає, що внаслідок ворожої акції та „морських небезпек" американська воєнна фльота втратила на Пацифіку десять кораблів, у тому числі один нищитель та два товариші нищителів.

ПОСТУП КИТАЙЦІВ В БУРМІ.

ЧУНҐКІНҐ. — Китайські війська на границі Китаю й Бурми добули від японців місто Манґшіґ, що лежить на старім бурмайськім шляху. Інший китайський відділ у північній Бурмі вдерся в місто Бгамо, пробуючи відкрити дорогу з Леда до Бурми, доки японці доконають прориву в західний Китай.

У звязку зо зростом критичного стану військового положення Китаю ґенерал Кай-Шек усунув зо свого кабінету вісьмох міністрів. Між іншим ґенерал Го уступив зо становища міністра вінни, котре заняв ґенерал Ченґ Ченґ. Китайська публична опінія домагалася здавна перемін у кабінеті.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

Письменний текст оголошення мае бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

ПЕРЕДПЛАТА. Поодинокe число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy	
На рік	$7.00	One year	$7.00
на пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
Число з суботи (з англійською частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

Як великий зріст коштів життя?

Від самого вступлення Америки до війни, якщо не ще й до того часу, ведеться в Америці жива дискусія за такі важні справи, як ціни на товари й висота робітничої заплати. Проявами цеї дискусії є гаряча нині боротьба в справі знесення, чи задержання малої сталевої формули, що нормувала висоту робітничої заплати. Всі ці дискусії в кінцевім аргументі обертаються довкола питання зросту коштів життя, і власне й за це питання йде тепер в американськім народі жива дебата.

Урядові обчислення й звіти про стан дороження коштів життя робило в Америці правильно Бюро Робітничої Статистики. Це Бюро подало свого часу рапорт, що кошти життя в Америці зросли на 23.4%. Проти цього звіту виступили негайно провідники робітничих юній, кажучи, що звіт не бере під увагу різних укритих зростів коштів життя. Тому президент іменував комітет при Воєнній Раді Праці, який мав спеціяльно занятися розслідом, чи звіт Бюра Робітничої Статистики відповідає дійсному станови річей. Цей комітет складався, як звичайно такі комітети, з трояких членів, а саме з представників підприємців, робітників і публики. Поки цілий комітет предложив свій звіт, члени комітету, що представляють робітників, видали ще в січні цього року свій власний рапорт, у якім старалися доказати, що кошти життя зросли на 44%. Тоді предсідник комітету іменував ще підкомітет для розгляду справи, і цей підкомітет видав у червні звіт, котрий тепер оголошено публично.

Іменований президентом комітет, спираючися на звіт спеціяльного підкомітету, приходить до переконання, що звіт Бюра Робітничої Статистики в основі є правдивий, одначе він признає, що цей звіт не бере під увагу певних умовин. У нинішній час саме ціни на товари можуть остатися ті самі, що були давніше, але нині часто на ринку не має дешевших товарів, які були давніше, через що люди, що давніше купували дешевші товари, тепер примушені купувати дорожчі сорти. Нині декотрі товари псуються скорше, ніж давніше. Нині нема спеціяльних випродажів, як це бувало давніше. Того роду нові умовини спричиняють в дійсности подороження життя. Взявши це все під увагу президентський комітет приходить до переконання, що від січня 1941. року до вересня 1944. року кошти життя зросли на 29 до 30 процентів.

Отже довші розсліди зросту коштів життя не потвердили щоправда в цілости твердження робітничих юній, але вони ввели певну поправку в урядовий розслід коштів життя. Ці дискусії навчають нас неодного, які то нові форми прибирає дороження нашого життя, де цього дороження шукати та підсувають думки, як від нього боронитися.

„Непосидючі" робітники

Зачинають щораз більше писати про те, що американські робітники стали „непосидючими", що покидають працю десятками тисяч. Деякі з них вертаються домів, до тих самих місцевостей, з котрих їх витягнула висока плата до фабрик воєнної продукції. Деякі з них вже осідають на фармах. А всі вони шукають способу заняття чи там забезпечення заняття на мирні часи.

Комісія Робучої Сили звідомляє, що в самім лише повіті Лос Анджелес у Калифорнії воєнні фабрики тратять по 6,300 робітників місячно. Федеральні урядовці цеї самої комісії в Бостоні завважують, що там залишає таку саму працю велика кількість робітників. У корабельних варстатах у Сан Франсиско тікають по 5,000 робітників місячно. З Дітройту пишуть, що там при наймешім неспокою на ринку праці робітники вилітають хмарами. Правда, тамтуди прибуває свіжих робітників більше, ніж утікає, але рух є безупину.

Зо стейту Мериленд тікають такі, що прибули туди в початках війни з інших стейтів. Виплати в Мериленді змаліли на яких 43,000 тижнево. Балтиморські підприємці роблять усі старання, щоб стримати втечу.

Запитуються люди, яка то причина несподіваної розтічи? Пояснюють так:

Кілька місяців тому газети великими буквами на першій стороні сповіщували, що кінець війни вже недалекий, бо війна в Европі так, як би виграна.

Писали багато про пляни реконверзії. Отже кожен робітник укладав ще пляни для особистої „реконверзії". Аж як уряд та підприємці завважили, що у зв'язку з добором вістей робітництво впливом, почалася аґітація за успокоєння умів, почалися зазиви до патріотичних почувань і втеча з фабрик почала меншати.

Уряд хотів довідатися цілої правди про таке явище, але нема як точно обрахувати. Урядовці зрештою не хотіли подавати алярмуючих вісток перед виборами, але газетні репортери помічення робили. Вони твердять, що втеча робітників до мирових занять походить із занепокоєння. З розмов між робітниками вони заключають, що небезпека може збільшитися з хвилиною справжньої перемоги Аліянтів над котримнебудь ворогом. Тоді робітники кинуться стрімголов домів, щоб зажити мирним життям.

Минулого тижня звісний промисловець, будівничий кораблів, Генрі Кайзер, відбув конференцію з президентом і негайно оприлюднив вістку про втечу робітників з фабрик есенціональних воєнних виробів. Навіть сказав, що президент має видати зазив до робітників, щоб вони оставалися на місцях і дальше працювали для перемоги. Це само вже вказує, що небезпека є поважна, а вона полягає в тому, що внаслідок розтічи робітників фабрики не є в силі постачати воєнні матеріяли для нашої армії. Вояк без амуніції й виряду це не вояк, а безрадна жертва війни. Хто читає у „Свободі" повість Ол. Лугового „В кігтях двоголового орла", міг завважати, що Росія програла війну проти Австрії й Німеччини в 1917 р. тому, що їй нестало амуніції й виряду. Такесаме положення може витворитися на нашому фронті й тоді велика Америка, яка ритує ввесь світ перед загибіллю, може сама опинитися в безраднім положенню не з біди ані не з недостачі, але зо злої інформаційної служби.

Пишучи про це, хочемо сказати, що треба тепер кожному робітникови вміти орієнтуватися, і коли надходять якісь непевні вісти, давати собі раду своїм розумом. Не треба аж великого розуму, щоб не добачити, що наглий застій в роботі може спинити нормальний хід війни, а з тим і спричинити заколот та небезпеку. Отже ліпше остатися на становищі, яке робітник займає й вижидати якогось знаку, чи можна робити переміну, чи ні. Від постійности праці залежить постійність відносин. А від постійности відносин залежить теж і спокій ума та спо[кій] особистий [illegible]

РВП ПРО ОХОРОНУ ПЕРЕД НЕЩАСЛИВИМИ ВИПАДКАМИ.

ВАШИНГТОН. — Рада Воєнної Продукції заявила, що винаходи про охорону перед нещасливими випадками йдуть в парі з розвоєм індустрії. Вона каже, що в останніх пяти роках воєнної продукції, нові винаходи про охорону перед нещасливими випадками відограли дуже велику ролю. Згадана рада обчислила ще з початку 1944 року, що 17 галузей воєнного промислу закупили 14,000,000 різного роду винаходів, які хоронять робітників від нещасливих випадків. — OBI.

Микола Чубатий.

ТЕГЕРАН ТА СОВЄТСЬКА СПІВПРАЦЯ

II.

Персія ключева країна Азії.

Та може нігде російські завойовницькі впливи не виходять на яв так ядерно, як саме у країні перського шаха, в Ірані, в якої столиці, Тегерані, відбувалася відома та важна для цілого світу своїми наслідками тегеранська конференція. Іран, або по старому Персія, це від непамятних часів помостова країна поміж самою Азією та Европою. Чим, є Україна в Европі, Іран є в передній Азії. Як через Україну біжуть найближчі шляхи зі західної Европи до Азії та з північної Европи до Кітайовини Середземного моря, так само через Персію або Іран ведуть два шляхи, північно-полудневий та східно-західний.

Через Персію посувався у старину великий грецький завойовник, Александер Великий, прямуючи до країни багатств, Індії. Вже в заранню української історії полудневосхідні торгові шляхи України кінчилися в Ірані. Вони бігли сухопутною дорогою попід Кавказ, або водною дорогою через долішню Волгу та Каспійське море. Наша найстарша літопись згадує в кількох місцях цей торговий шлях старої України.

В середніх віках всі подорожники зі західної Европи, що хотіли викрасти таємницю Азії, посувалися через Іран. В першу чергу туди йшов відомий породожник та відкривець Марко Польо.

Нині значіння Ірану як переходової країни поміж Европою та Азією, поміж північною частиною тепер багато вже індустріялізованої Совєтської Росії, західним Сибіром та кітловиною індійського о[кеану] [illegible] кількакратно збіль[шилося] [illegible] шукати та знайти морський вилет для свого великого сухопутного простору континенту Азії, тому мусять опанувати Іран, так само, як в Европі Дарданелі.

Іран місце зудару впливів старої Росії та Англії.

Вже за старої царської Росії тут були зударилися зі собою російсько-англійські впливи. Мішалися тут інтереси економічні з інтересами політичними тих двох держав заінтересованих в Азії. Політичні прямування Росії йшли в напрямі Перського заливу, себто з пляном Росії видістатися на полудневе море Азії, дійти до Перського заливу, частини Індійського океану та в той спосіб для російсько-азійських посілостей дістати тепле і близьке море.

Політична ціль Англії була загородити Росії доступ до Індійського океану, бо Англія виділа в цьому небезпеку для свого переможного становища в полудневій Азії.

З другого боку на терені Ірану стали перехрещуватися теж інтереси економічні обох тих держав. Іран або Персія, країна багата в земний олій. Вже перед першою світовою війною добачували пронизливі економісти значіння цього сирівця для виробу газоліни, ніни так есенціяльного продукту для самоходового та летунського руху. Тому Англія посталалася ще 1907 року про концесії на видобування земного олію в полудневій, надморській Персії, та розпочала там вертничі праці.

Правда, Росія мала подостатком своєї нафти на Кавказі, в Баку, але більше для політичних впливів, ніж економічних, і собі зажадала концесій на видобування нафти на терені північного Ірану. Слабий тоді тої перський уряд мусів погодитися на признання концесій і Росії, але Росія навіть не розпочинала видобування того сирівця в Ірані, тільки, ніби для збереження свого права, тримала козацькі відділи в північній Персії, щоби параліжувати політичне проникання Англії в полудневу Персію або Іран. В той спосіб на терені Ірану сходилися сфера впливів: англійська та російська.

Революція в Росії та ослаблення державного значіння Росії позволили Іранови визволитися зпід впливів обох ривалізуючих держав. Совєтський уряд сам зрезиґнував з концесій, признаних ще царс[ькій Росії] [illegible] [лиши]ли йому в[ільну руку] [illegible] країни як російські так і англійські сфери впливів та зробити свою країну правдиво незалежною. Персія перезвана тепер на Іран, сама навіть розпочала експльоатацію своїх джерел нафти та заявила, що на майбутнє ніякі концесії не будуть уділювані на давних засадах ніякій загряничній державі. Іран став справді незалежною країною під політичним та економічним оглядом.

Тегеранські щирости та нещирости.

Втягнення Совєтів до війни з Німеччиною по стороні Аліянтів видвигнуло знов старі зудари інтересів Росії та Англії на терені Ірану. Інтерес Америки вимагав, щоб помогти Росії у війні з Німеччиною доставами воєнного матеріялу з так званого Ленд-лізу. Через німецьку війну підводними лодками було дуже трудно транспортувати ці матеріяли при кінці 1941 року північною дорогою до Архангельська та Мурманська. Тому у вересні 1941 Англія та Росія спільно окупували Персію, щоби дістати дорогу через Персію для достав воєнного матеріялу для Совєтів.

Пронімецький шах мусів уступити, прийшов новий проаліянтський уряд, який погодився з доконаним станом, але виміг запевнення обох урядів та Америки, що окупація це тільки крок на час війни; по війні негайно всі залоги чужинецькі з Ірану будуть вицофані, себто англійські з полудня Ірану, а російські з півночі.

Іран став на час війни не тільки країною великого транспортового руху, але також країною, де стикалися з одного боку впливи держав Осі та Аліянтів, з другого боку впливи Англії та Америки по одній стороні, а Росії по другій.

Проте й не диво, що Тегеран вибрали на місце відомої конференції през. Рузвелта, премієрів Чорчила та Сталіна. Першою річю, на яку погодилися учасники конференції було заґварантування повної самостійности та непорушности границь гостинного краю, самого Ірану. Всі три партнери погодилися вивести звідси свої військові залоги по скінченню воєнних операцій.

Одначе ще війна не скінчилася, а Іран стає вже предметом гризні поміж Англією та Росією. З огляду на величезне значіння нафти в нинішнім змоторизованім світі для гоніння самоходів, кораблів та літаків Англія та Америка завзалегідь дбають про опанування можливо найбільш[их] [нафтових] запасів світу. Вс[і] [illegible] на світі нафтові п[оля] [illegible] могутних переможн[их] [illegible]. Нині вже виарендовані [і взя]ті в експльоатацію багаті нафтові поля в Арабії. На чергу прийшов теж Іран зі своїми багатими нафтовими полями, а властиво ще більше через своє помостове положення, ніж через нафтові поля.

(Докінчення буде).

МАЙБУТНЄ АМЕРИКАНСЬКОЇ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ФЛЬОТИ.

ВАШИНГТОН. — Офіс Воєнних Інформацій каже в заяві про майбутнє американської торговельної фльоти, що коли з Японією скінчиться війна, то морська транспортація не тільки що не припиниться, а навпаки — буде дуже оживлена. Кажуть, що перевіз американського війська, воєнних припасів і відбудовного матеріялу триватиме від шість місяців до трьох літ й американські моряки матимуть стале заняття. — OBI.

ОЛ. ЛУГОВИЙ. Права автора застережені.

В КІГТЯХ ДВОГОЛОВОГО ОРЛА

ПОВІСТЬ З ЧАСІВ ВЕЛИКОЇ ВІЙНИ
У двох частинах

(Перший том трилогії „Огнем і Кровю")

83)

За прикладом команданта гусари вгналися у лави. Погнали здовж третьої і змяли її. Вийшло так, що Паволоцький, про те навіть не думаючи, начеб показував сотням напрямок їх руху. Такого удару ворог не витримав. Гуртами погнався у переліски, і завертав. Звідти виткнувся ескадром ніжинців. Ворожі їздці кинулися тоді в розтіч. Почалися перегони на швидкість. Чернигівці пігналися за втікаючими. Хто кидав зброю, того минали. Атака тягнулася не довше півгодини.

Пересівши на підведеного свого расовика, Павлоцький пігнався за якимось старшиною. Нагнавши серед поля, крикнув по німецьки стати. Ворожий старшина націлився револьвером, клямцнув за язичок і без успіху, певно в маґазині Мавзера не зісталося куль. Кинувся далі втікати, шпунувши в Паволоцького револьвером. Звалився непритомний, в тій хвилі діставши удар по голові нагаєм, з оловяною кулькою на кінці. Кулька розбила бров, облича старшини залилося кровю. Мав полковницькі відзнаки. Командант пятого баварського уланського полку, як виявилося при допиті.

Ворога гнано аж під Сурмачівку. Артилеристи втікли з передками по розгромі кінноти. Забрати свої гармати, чи хоч їх заклинувати, не вспіли. Чернигівцям дісталося вісім полевих гармат, і клопіт, як їх без коней і запряжок доставити до штабу дивізії.

Заняті переслідуванням не завважили гусари, що надходила ворожа лава, силою до трьох ескадронів зо сторони Вільки. Сотенні закричали гусарам строїтися для поновної атаки. Перший почвалав зо своєю сотнею Хвощинський. Йому на поміч вискочив з ложбини Ридзевський зо своєю резервовою сотнею. Від Старого Села гналися ворогови на переріз новомиргородські уланські сотні. Ворога розпорошено за чверть години.

На всякий випадок виставлено кінні заслони. Почався сумний обрахунок страт і здобутків. До Паволоцького підїхав кремезний Склярук з прапором гонвед-гусарського полку у чехлі на поломаному держаку.

— Склярук, а тиж як і де це добро підчепив? — крикнув Алібеков втішно. — Ура, третій ескадрон! Славно!

— Як? — не по військовому зголошував Склярук. — Загнався я трохи задалеко, натрапив на амуніційну двоколку, ну й на цю штуковину. Мадярський старшина втікав з ним, поранив мені коня. Довелося його пришити до землі, а прапор взяти. Держак зламався, як старшина падав з коня.

— Поздоровляю, Склярук! Будете представлені до нагороди золотим Юріївським хрестом першої степені і званням пімдхорунжого[31]) — сказав Паволоцький офіційним тоном. — А поки що дякую за службу!

— Радий старатися, ваше високоблагородіє! — гаркнув Склярук.

Тут же наказав Паволоцький виготовити до двох днів нагородні списки гусарів. З ними вийшло так само, як з представленням самого Паволоцького. Нагороду одержав тільки Склярук, не першої степені, а третьої, срібний хрест. Здобуття полкового прапору ніяк не можна було заховати.

По полю засуэтилися сотенні фельдшери й санітарі. Викликано обох лікарів полку з лазаретними лінійками, приїхав полковий ветеринар Курганський на огляд поранених чотирохногих пацієнтів. Важко раненим коням довелося скорочувати муки стрілами в голову. Лекше ранених відводили в запілля для відпровадження в ветеринарні госпиталі. Важко поранених вояків, — своїх і ворожих без виріжнювання — носили у ложбину під село; там розбито перевязочний пункт. Лекше ранені кінно і пішо самі тягнулися тудиж. Ранених оказалося забагато. Викликано медичний склад і лінійки дивізійного госпиталю на чолі зо старшим лікарем дивізії.

Обчислення виявили, що чернигівський полк поніс великі втрати: шість десятків вбитих, до півтори сотки поранених, вбито коло сорока коней і з пів сотки поранено. На десять сот бійців полку відсоток аж надто великий, трохи не четвертина складу. Ті страти окупилися впятеро. Крім полкового прапору і вісьмох гармат гусари здобули півтора десятка скорострілів, з тисячу крісів, стільких шабель, наловили зо три сотки осідланих коней, чверть тисячі непоранених полонених і сотки зо дві поранених, в тому тринадцять старшин з полковником на чолі. З сотку полонених наловив ніжинський ескадрон у перелісках. А безсумніву, велике число поранених встигло втекти, однак всеж виведено їх з бойових рядів. Не менш чотирох соток ворожих трупів вкрило поля, шляхи і вигін. Ворожі страти перевищали увесь бойовий склад чернигівського полку.

Своїх убитих відпроваджено в запілля, зо зброєю одночасно. Вивезти захоплені гармати позичив коней з запряжками Холмський. По полудні на полях лежали тільки ворожі і кінські трупи. Команді саперів наказано поховати ворожих вбитих у одній могилі. На виконання того наказу не стало часу.

(Дальше буде).

[31]) Нагородження Юріївським хрестом 1-шої степені підвищувало в підхорунжі автоматично. Крім того, по хрестам Юрія давалася місячна пенсія: 1 степен — 10 рубь., 2 — 8 руб., 3 — 5 руб., 4 — 3 руб. Медалі — від 3 до 1 рубля.

Яр. О. Б.

„Нє рушен сєн зе Львова"

(На підставі підслуханого з польської радієвої програми).

Якоїсь то неділі чи суботи пересуваючи стрілку на радіо натрапив я на польську програму. Думаю собі: як уже сталось, то послухаю. Всюди може чоловік щось цікавого почути. І я не помилився. Говорено про републиканського кандидата, а Ян Кепура попирав демократів; говорено, щоби поляки женились із „здоровими" польками і родили поляків (не американців!). Та серед того всього спів якийсь відважний „Нє рушен сєн зе Львова". Ну, думаю, коли не рушиться, то Львів буде під Польщею. Впертий нарід, оті поляки, думав я. І линув у недавне минуле..

Відколи я навчився читати, тому яких двацять-пять літ, то таки немало прочитав за той час. І хоч всячину доволось читати, то таки, здається, з найбільшим огірченням і невимовним почуттям жалю читав я, будучи семинаристом в Галичині, книжку в чорних окладинках із срібним написом „На Вічну Ганьбу Польщі". Вже від зверхнього вигляду тої книжки віяло сумом, цвинтарем... Оскільки пригадую, вона була видана в Чехословаччині і в Польщі була строго заборонена. Та проте кілька підручників ходило з рук до рук молодих семинаристів. Я нетерпеливо чекав на мою чергу і коли врешті дочекався, то не спав дві ночі. Читав, як то ворог підло знущався над безборонним українським населенням, нищив його майно, кооперативи, накладав контрибуції, коротко кажучи, пацифікував, усмирював українську меншину, що мала відвагу впоминатись за своїми за сво[ї права], що не хотіла мовчати [illegible]

[становищах при воєнній роботі.]

[illegible] гробові дошки! В [illegible] бурилась, сльози тислись до очей, щоки стискали зуби підчас отого читання. Ціле єство молодого студента бунтувалось проти насильства. І ще нині, як пишу ці рядки, опановує мене обурення на саму згадку про те, що тоді читав. Щоби вбити духа в народі ворог придумував такі моральні тортури, що ліпших, здається мені, і діявол не придумав би. В одному селі старого священика розібрано до нага, обсмаровано тіло якимсь товщем, обсипано пірям і так били його палицями. В іншому селі більше активних громадян мучили, казали наприклад клякати на купу каміняріни на дорозі і молитися до капітанового коня! Іншим казали лягати в потік і просто дусились під водою, а відтак лізти на пліт і сохнути. На іншому місці казали співати „Ще не вмерла Україна" і били, а відтак казали співати „Єще Польска нє зґінела" і знову били співаючих. Тримали людей по хлівах, знущались над жінками в такий соромний спосіб, що мені годі тут про щось подібне писати.

Нищили читальні, бібліотеки, розвязували товариства, переслідували всяку просвітну працю. А все те відбувалось так злобно і шовіністично, що тому, що не бачив щось подібного на власні очі, просто не можливо в це повірити. Наведу маленький приклад: В мойому селі Аматорський Гурток давав представлення. Невеличка читальняна саля заповнялась людьми, молоді аматори перебирались, характеризувались; коротко робота кипіла. І тоді до нашої гардероби прийшов непрошений гість, член міліції з наїженим багнетом тай почав розглядатись. Я звернув йому увагу, що ми дуже заняті, маємо дозвіл на представлення і що йому не місце в гардеробі. Моя заввага таки дуже розсердила нашого гостя, він вийшов, став за порогом і погрожуючи піднесеною палкою сичав: „Ти с. с., то ти бендзеш мі розказивал, цо я мам робіць на моєй зємі"? Я не відповідав. Я боявся, що молоді читальники обстануть за мною, що кров може полятись... Я боявся пацифікації. „На моєй зємі" — шуміло мені в голові. І пригадалась мені народня пословиця: Кого Бог хоче покарати, то йому розум відбере.

В селі було повно війська, що вертало з маневрів зпід російської границі. Голодні коні обідали соломяні стріхи, а жовніри пльондрували сади.

Ось так трактували поляки „українську меншину". Правдоподібно не дуже ліпше відносились вони також до інших меншин, як жидів, білорусинів, німців, литовців, чехів і т. п., хоч постійно обіцювали берегти культуру і економічне положення тих різних ґруп, що було загварантоване Лігою Націй.

В дорозі до Злучених Держав я мав нагоду говорити з редактором одної жидівської часописи і так довідався, що тоді думали жиди під Польщею про внутрішню політику Польщі. Згаданий редактор був просто огірчений і висловлювався, що поляки хочуть, здається, дорівнати німцям у переслідуванню жидів. Він нарікав на польських студентів, що домагались відокремлення [illegible] стоять на [illegible] [illegible] хоч їх король, Казимир Великий, спровадив тих жидів до Польщі і наділив їх расу різними привілеями. Може невигідно було для польських паничів, бо жиди звичайно були кращими студентами. Я бачив як той редактор-жид написав у памятковій книзі, що була на кораблі, що він дуже радий, що покидає Польщу та що рівночасно жалує тих, що не можуть її покинути.

Тома Масарик, основник і перший президент чехословацької републики, казав, що „зі страху люди брешуть і зі страху допускаються насильств". Так і поляки зі страху перед своїми горожанами, переслідували тихже членів своєї держави, а з боязни перед публичною опінією світа старались оправдувати свої злочини хочби брехнею у Лізі Націй, чи деінде.

Переслідуванням і гнетом думали „брати словяни" спинити культурний розвій частини українського народу; бажали спольщити його.

Що булоб сталося з українцями під Польщею, годі сказати. Многі свідомі, сильні характери не гнулись. Їх можливо було знищити, але ніколи зігнути. Були серед громадянства також слабші. Та назагал вислід пацифікації був не такий, як польський уряд цього сподівався. Переслідування єднали українців, вони може ро[illegible] [illegible] юнаками, вязниці і деколи шибениці, будили завзяття серед мас і будили ненависть до гнобителів. Польські політики знали, що кров мучеників за часів Нерона, Діоклеціяна і інших кровожадних імператорів давнього Риму була насінням Христової ідеї, але не хотіли знати, що кров українських мучеників, видасть також плід.

Кажеш сусіде, що не рушишся зі Львова! Виспівуєш це на американській землі, а сам не бачиш, що вже рушився... Не питався ти ніколи волі українського народу, а тепер ніхто і тебе не питає! Навіть з Варшави кажуть тобі рухатися, а не то зі Львова! І щож зискав на тій своїй впертости? Хіба те, що дусив український нарід на те, щоб потім тебе зачали дусити. Ось така кара усім гнобителям. І це ти, сусідо, повинен був знати ще живучи у Львові, але чи з впертими і нерозумними можна до чогось договоритись? Ні! Доказом є і твоя пісня на американській землі: „Нє рушен сєн зе Львова".

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

Перший Жіночий Відділ У. Н. Союзу у Філядельфії.

Хоч Філядельфія під оглядом організованости стоїть поміж першими громадами і має різнородні жіночі організації, так не могла дотепер похвалитися союзовим жіночим відділом. Нераз вже говорилось про створення ось такого жіночого відділу У. Н. С., але якось не було кому взятись за це.

Дня 29. квітня 1944 р. на Окружних Зборах Союзових Відділів, на яких були приявні головні урядники з Джерзі Сити і місцеві, коли обговорювано малий приріст членів, ця справа знов виринула, а порушив її гол. радний С. Слободян.

Будучи приявною на зборах мені стало ніяково, що Філядельфія має під тим оглядом уступати другим далеко меншим громадам. Тому прибоїцяла помогти в організованні жіночого відділу У. Н. Союзу. Цю думку одобрили збори і зараз після них розпочато у цій справі працю.

Та діло не було легке, бо ми почали з найтруднійшого кінця. Та при помочі організатора, п. Загаєвича, вдалось нам дістати досить членів, щоб зголосити відділ. Так перший жіночий відділ У. Н. С. у Філядельфії був зареєстрований в місяці травні 1944 р. під іменем Святої Княгині Ольги і дістав число 397.

З цього часу йде постійна праця за новими членами, яких тепер нараховуємо близько 40, а сподіємось їх більше. Також треба ще додати, що більшість наших членів це молоді дівчата.

Головою т-ва Св. Ольги є п. Оксана Стасюк, енергійна і щира робітниця, яка багато помагає в організованні членів. Скарбничкою є п. Т. Костик.

Філядельфійські жінки повинні радіти, що мають свій жіночий відділ У. Н. Союзу і самі ставати його членами, та ще доньок і внуків вписувати до нього. Збори т-ва Св. Ольги відбуваються в третю неділю в місяці. Кожна людина повинна мати якусь асекурацію, а коли вона українська, то повинна її брати в українській запомоговій організації. Не висуваймо оправдання, що беремо асекурацію в інших, бо вони великі, сильні, бо й наші добре загосподарені й постійно зростають у силу. Нині всі ми вже розуміємо, що маємо велику свою інституцію, У. Н. Союз, якою ми гордимось і це є честь її піддержувати. Воно нераз аж прикро чути, кількото наших людей, і то ніби патріотів, не користають з добра рідної інституції. Ідуть до чужих, хоч моглиб дістати ті самі поліси на кращих умовах та ще з певними привилеями у своїм У. Н. Союзі.

Українські жінки! Ми нераз видвигаємо клич „Свій до свого" по різних зборах. Тепер попробуймо його примінити в практиці для придбання У. Н. [illegible] вже обезпечена, подбаймо, щоби наші діти і внуки були обезпечені у своїй інституції в У. Н. Союзі.

Подаємо до відома, що т-во Св. Ольги, спільно з горожанками, уладжують запусти в неділю, 26. листопаду, на які запрошуємо всіх громадян, а зокрема Союзовців. Там буде нагода теж і вписатись у члени Союзу.

Олена Штогрин,
секр. 397 від. У. Н. Союзу.

[РИМ. — Тисячі італійських повстанців загрожує німецьким лініям, що [illegible] молоді і французів здовж [illegible]]

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЧОМУ МИ ТАКІ НЕЩАСНІ?

Я хочу сказати кілька слів про те, чому ми, українці, такі нещасні, що нам так тяжко чогось добитись. Правда, там на українських землях нищать український нарід найгірше вороги, але хто нас тут нищить і підкопує. Скажу вам щиру правду, що мене не так дуже болить, як нас кривдить ворог, чужий чоловік, чужий нарід. Але зате дуже болить, [illegible] до гробу таки наші власні люди. А таких є повно. Є темні люди, як от ті, що ми їх називаємо кацапами, але і тих наших людей побаламутили інтелігенти, що то дали себе збаламутити Москві, чи пішли їй служити за гроші. А хтож тепер витворює нових кацапів? Чи не повторяється те саме знову! Я сама знаю такі випадки, що свої ще гірші шкодять від ворога. Так, таки свої Юди, яничари, що оплюгавлюють і обріхують невинно наші інституції й наших людей і спиняють працю для нашого добра. Та найгірше, як такі люди прикидаються ще перед американцями українськими провідниками, бо тоді ще більший нам встид. Я думаю, що то цілком пристало до українського народу, коли кажуть: Боже охорони нас перед своїми злими людьми, бо з ворогами то вже якось дамо собі раду.

Марія Горін,
Милвил, Н. Дж.

НЕШКІРЯНІ ЧЕРЕВИКИ МОЖНА КУПУВАТИ БЕЗ ПАЙКОВИХ ЗНАЧКІВ.

ВАШИНГТОН. — Бюро Контролі Цін обявило, що нешкіряні черевики не підлягають пайкуванню і їх можна купувати без пайкових значків. Всі черевики, вироблені в Америці, або імпортовані перед днем 9. листопаду, і в яких є тільки дещо шкіри для піддержання холявок, можуть бути продавані без ніяких перешкод. Це зроблено для того, щоби торговці черевиками позбувалися запасів. — ОВІ.

КУПУЙТЕ ВОЄННІ БОНДИ

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

С. Т., Адрайен, Міш. — Так і треба відповідати на поклики за поширенням української книжки, як Ви зробили, залучивши чек на $12 та подаючи адрес бібліотеки, куди їх вислати. Коротко, розумно й патріотично.

РІК ЮВИЛЕЙНОЇ КАМПАНІЇ ЗА ПРИЄДНУВАННЯ НОВИХ ЧЛЕНІВ З ПРИВОДУ 50-ЛІТТЯ У. Н. СОЮЗУ ЗАКІНЧИТЬСЯ З ДНЕМ 30-го ГРУДНЯ 1944. Р. ТИМСАМИМ ОСТАЄТЬСЯ ВЖЕ ТІЛЬКИ 42 ДНІ ДО ЗАКІНЧЕННЯ ЦЕЇ КАМПАНІЇ. ЧИ ВАШ ВІДДІЛ СПОВНИВ УЖЕ СВІЙ ОБОВЯЗОК СУПРОТИ БАТЬКА-СОЮЗУ В ЦЬОМУ РОЦІ ЙОГО ЗОЛОТОГО ЮВИЛЕЮ? ЧИ ПРИДБАВ УЖЕ ВАШ ВІДДІЛ ДЛЯ СОЮЗУ ПРИНАЙМНІ ТЕ ЧИСЛО ЧЛЕНІВ, ЯКЕ БУЛО ВАМ ПРИЗНАЧЕНЕ? ЯКЩО НІ, ТОДІ СПОВНІТЬ ЦЕЙ ОБОВЯЗОК ІЩЕ ДО КІНЦЯ РОКУ! ДІСТАНЬТЕ ПРИЗНАЧЕНЕ ЧИСЛО НОВИХ ЧЛЕНІВ ОБОВЯЗКОВО, КОНЕЧНО! НЕ ДОПУСТІТЬ ДО ТОГО, ЩОБ У СПИСІ ЮВИЛЕЙНИХ СОЮЗОВИХ ПРАЦІВНИКІВ БРАКУВАЛО ВАШОГО ВІДДІЛУ!

Старшинство.

— Чи ти, хлопче, найстарший в родині?

— Ні, мій тато, ще старші за мене.

РОБІТНИКИ, ЩО БУДУЮТЬ КОРАБЛІ НЕ ПОВИННІ КИДАТИ ПРАЦЮ.

ВАШИНГТОН. — Голова Воєнної Комісії Людської Сили, Пол МекНат, просить тих робітників, які працюють при будові воєнних і транспортових кораблів, щоби „не покидали роботу", бо тепер є велика потреба всякого роду кораблів. Піддержуючи подібну просьбу комісії воєнного транспорту, МекНат сказав:

„Прискорений наступ на Японію вимагає більшої продукції всякого роду кораблів. Висівши на Филипинах, наша армія мусить поступати вперед. Для того, щоби приспішити кінець війни на Тихому океані, кожний робітник, що працює в заводі, де будуть воєнні і транспортові кораблі, повинен бути на роботі до кінця". — ОВІ.

ТОРГОВЕЛЬНА ФЛЬОТА ПОТРЕБУЄ ЛЮДЕЙ.

ВАШИНГТОН. — Адміністратор Воєнної Транспортації і голова Приморської Комісії, віце-адмірал Еморі С. Ленд (на відпустці), і голова Воєнної Комісії Людської Сили, Пол МекНат, видали спільну заяву, в якій кажуть, що торговельній фльоті потрібно вправних моряків й офіцирів. Якщо вона таких зараз не дістане, то достава воєнного матеріялу на воєнні фронти в Европі і на Тихому океані — буде серіозно загрожена. Тому власне згадані державні інституції звертаються до моряків, які мають досвід, негайно зголошуватися до праці. Хто ще не працював на кораблях, а має охоту плавати на морю, то також може голоситися, але в такім випадку він мусить перейти відповідну підготовку. — ОВІ.

Куток мови

ЧИ „РУСЬКИЙ" ЗНАЧИТЬ „МОСКОВСЬКИЙ"?

Пишуть нам: „Попадає мені, щоправда рідко, але все таки попадає, стрічати в українських газетах уживання слова „руський", чи „русский" у значінню „московський", чи „великоруський", чи „російський". Прошу пояснити мені, чи це добре".

Вживати того слова в такому значінню в нашій мові це новина. Досі в нашій мові слова „русский", чи „руський", у такому значінню не вживалося. Правда, це слово було вживане в українській мові, але не в тому значінню. Були на Буковині й в Галичині товариства під назвою „Руський", наприклад „Руська Бесіда", але це назва зовсім не значила, що товариство має щось спільного з руськістю в цьому новому значінню; у цих товариствах правильно верховодили прихильники думки, що вони українці, а не „москалі". „Руська Бесіда" просто значило: „Українська Бесіда", і так вона зчасом і стала називатися.

Були на Буковині, Закарпаттю й Галичині різні часописи з назвою „руський", („Руська Нива", „Руська Рада", „Руська Рада", тощо), але це знову правильно були часописи, які противилися поглядови, що галицькі чи буковинські люди це один народ з людьми коло Москви чи Рязані.

Повставали політичні організації з тою назвою, — в 1848 році наприклад повстала звісна Руська Народна Рада, — і знову правильно в розумінню ініціяторів і народу, серед якого вона працювала, ця назва означала менше-більше те, що нині означаємо назвою „український". У Галичині назви Русь, русин, руський, руский, означали відрубний від іншого народу, [illegible] жави, котрі називано Московщина, московський, російський.

Українці мали давну традицію щодо цеї назви. Їх старинна держава називалася „руська держава" або „Русь", і нарід звали „руським". Для них „Руська Правда" це зовсім не чуже для них законодавство, але якраз корінно їхнє. І руських князів вони вважали своїми князями, а князі, що правили над „руськими" людьми в тім новім значінню, звали Московщиною.

Баламута з назвою пішла з того, що зчасом цеї назви „руський" стали вживати власне ті, що їх українці називали „москвичами". Каже професор Михайло Грушевський у І. томі своєї великої „Історії України-Руси" Ця праця має подати образ історичного розвою життя українсько - руського народа, що інакше зветься „малоруським", „південно-руським", просто „руським" або „русинським". Його старе, історичне імя: Русь, русин, руський, вчаси його політичного й культурного упадку було присвоєне великоруським народом, котрого політичне й культурне життя розвинулося на традиціях давньої руської держави, такщо московська держава (передовсім — наслідком династичних звязків) уважала себе її спадкоємницею. Коли в XVII. в. український нарід також входить в склад московської держави, й виникає потреба відрізнити його від московського народу, починають входити в уживання більше менше й штучні імена для нього, з яких довго держався офіціяльно принятий термін: „малоросійський", „Малоросія". Тепер же в українськім письменстві прийнялося імя: „українсько - руський". Воно сполучає старе, традиційне імя з іменем новим, яке вийшло наверх вчаси найбільшого народнього життя, в Подніпровю, що носило тоді імя України, і потім у народній традиції звязалося з тим народнім рухом, з національними змаганнями, та й було приняте національним відродженням XIX. віку".

Хоча зчасом і цю назву ще далі упрощено й народ почав загально зватися „українським", всеж таки він не закинув назви „руський" на стільки, аби міг цим іменем звати когось іншого. Правда, москалі чи росіяни часто уживають того самісінького слова власне в тому значінню, так гейби це імя належалося історичній традиції тільки їм, одначе з цього ще не виходить, що так мають уживати цього слова українці. Навіть ті українсці, що признають москалів за приналежних до тої вітки словянського світу, що зветься „руським" (чи „русским"), назвуть їх великоруськими, а не тільки „руськими". І москалі, що не мають супроти українців імперіялістичних чи аґресивних намірів, називають себе великоросами, а свою мову великоруською (наприклад Даль, відомий [illegible] автор [illegible] називає його „словником великоруської мови").

Міг би хтось сказати, що закинувши вживати цеї назви для себе, українці могли би почати вживати його на означення іншого народу. Це одначе можна би допустити хіба тоді, якби це слово стало зовсім без ужитку. Якби українці справді не мали нічого називати словом „руський", то вони могли би піти за московським звичаєм й називати „руськими" тих, що їх нині називаємо „великоросами", чи „москалями", чи „росіянами". Та ми бачили, так воно не є. Українцям ще треба цього слова на означення їхнього народу, коли він ще не називався „українським" і треба їм цього слова на означення збірноти тих словянських племен, що підлягали київській Руси. І це слово „руський" вигідне для означення разом українців, білорусинів і великоросів, вигідніше, ніж наприклад, слово „східно-словянський".

Правда, дехто радить українцям закинути назви „Московщина" й „московський", бо в них відтінок погорди, чи ворожнечі, або принаймні бажання поменшення. Та це закид неслушний. Для українців це старинні, традиційні, історичні назви одного краю й одного народу. А літературну мову Пушкина, Достоєвського й Толстого є багато розумніше називати московською, ніж „руською", бо, як звісно, вона розвинулася з московського піднаріччя східно-великоруської мови. Погордливим визвищем для москалів в українців є назва „кацап", котра щодо пристойности стоїть зрештою зовсім на рівні з московським визиванням українців „хахлами".

Назва „російський" не покривається ні з „руський", ні з „великоруський", чи „московський". Відноситься вона до держави, отже нею можна назвати просто кожного, що складається з тіла, душі й „російського" пашпорту. Як він належить до російської держави, то чи це москаль, чи українець, чи грузин, чи вірменин, — то все росіянин. Не може бути для української мови правилом примір московської або навіть анґлійської мови. Правда, анґлійська мова не може відрізнити „руський" і „російський", і з цього виходить і для неї й для нас неодна баламута. Українська мова в імя свого розвою не повинна йти за недостачами чужих мов. Радше вона повинна розвиватися, себто, відрізнюючи в життю існуючі різниці старатися для них мати осібні слова; коли таких слів не має, то старатися їх придумати, або розтягати відповідно розуміння старих. Зо становища української мови було би зовсім невідповідно закидати старе утерте слово „московський", та брати на його місце старе слово „руський", що має в нас зовсім інше значіння.

ЖЕРТВИ НА ПРАЦЮ УКРАЇНСЬКОГО КОНҐРЕСОВОГО КОМІТЕТУ

На цілі Конґресового Комітету жертвували: Українське Культурне Товариство з Дітройт, Міш. $20; Українське Політичне й Доброчинне Товариство з Монесен, Па., $10; Жіноче Товариство ім. Княгині Ольги з Шікаґа, Ілл., $15.

ГОЛОВА РАДИ ВОЄННОЇ ПРОДУКЦІЇ ВЗИВАЄ, ЩОБИ В ДЕНЬ ПОДЯКИ ПРАЦЮВАТИ.

ВАШИНГТОН. — Голова Ради Воєнної Продукції, Дж. А. Круґ, звернувся до робітників і працедавців воєнного промислу з просьбою, щоби вони старалися працювати не тільки в День Подяки, але щоби всі інші дні тижня в котрім це свято припадає — видали звичайну продукцію воєнного матеріялу. Дж. А. Круґ сказав, що „найкраще будемо святкувати тоді, коли посвятимось цілою душею тій роботі, яку виконуєм, бо треба знати, що перед нами ще є велике завдання". — ОВІ.

ТАРЗАН, ч. 1078. Понад містом.

Незадовго потім Тайго попав на свою велику радість на недокінчений хмародер.

Він звисав зо сволоків з радістю дитини на забавовій площі.

Там його побачили патрольні вояки. Вони пустили на нього сильне світло прожектора й відкрили на нього огонь.

Потім зявився Тарзан і на їх здивовання казав їм перестати стріляти.